

Oosterweg 1 te Noordwijk (gemeente Marum)

Een Archeologisch Bureauonderzoek

Noordwijk en omgeving in 1854

Administratieve gegevens

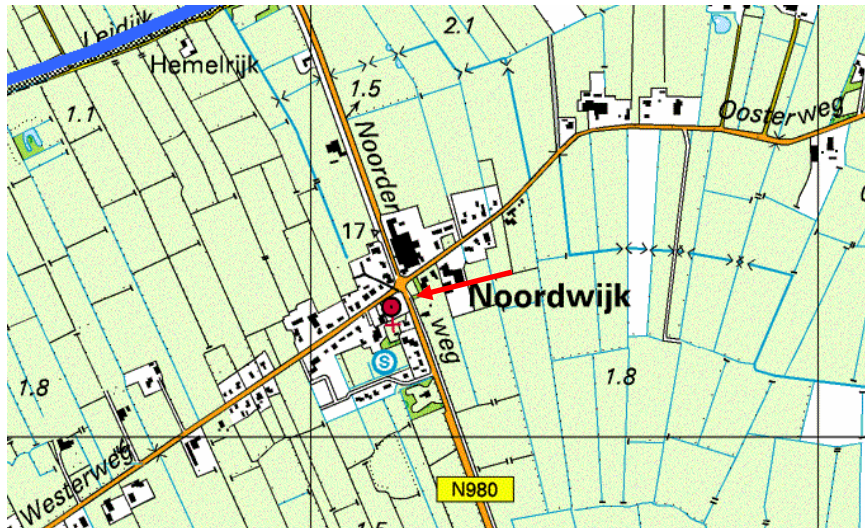
provincie: Groningen
gemeente: Marum
plaats: Noordwijk
toponiem: Oosterweg 1
bevoegd gezag: Gemeente Marum
opdrachtgever: BügelHajema adviseurs Assen
centrum coördinaat: 213.212/576.269
kaartblad: 6H
CIS-code: 39170
uitvoerder: Libau
auteur: M. de Jong MA
autorisatie: drs. J. Molema
telefoon: 050-3126545
fax: 050-3123362
e-mail: info@libau.nl

Oosterweg 1 te Noordwijk Een Archeologisch Bureauonderzoek

Planvoornemen

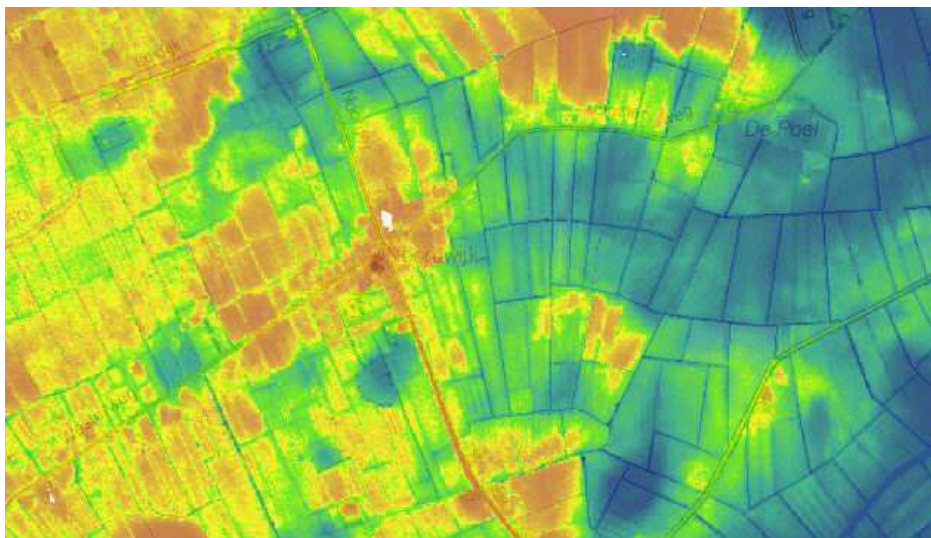
In opdracht van BügelHajema adviseurs, vertegenwoordigd door mw. M. Plantenga, is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Oosterweg 1 te Noordwijk in de gemeente Marum (zie figuur 1). Aanleiding voor het onderzoek is het voornemen om een nieuwe woning te bouwen op het perceel Oosterweg 1. Het perceel waar de ingrepen zijn beoogd wordt hieronder verder aangeduid als plangebied.

Figuur 1: Plangebied Oosterweg 1 te Noordwijk. De locatie van het plangebied is aangegeven met een rode pijl. (Topografische Atlas Groningen)

Informatie

Noordwijk maakt deel uit van het landschap Vredewold in het Zuidelijk Westerkwartier. Vredewold maakt deel uit van de noordelijke uitloper van het Drents Plateau. Het gebied bestaat hier uit enkele hogere ruggen die worden afgewisseld door laagtes waarin riviertjes stromen. Op het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN) is goed te zien dat Noordwijk op een rug ligt (zie figuur 2).

Figuur 2: Hoogteverschillen in en rondom Noordwijk (www.ahn.nl).

De fysisch geografische kaart van de provincie Groningen vermeldt in en rondom het plangebied een dekzandvlakte met glaciaal materiaal binnen 120 cm onder maaiveld (code: Nv2g; zie bijlage: Uitsnede fysisch geografische kaart). Aangrenzend aan de noordzijde van het plangebied ligt een glaciale welving met dekzand, een cultuurdek van meer dan 50 cm dikte en glaciaal materiaal binnen 120 cm onder maaiveld. De bodemkaart toont laarpodzolgronden, lemig fijn zand in het plangebied (code: cHn23; zie bijlage: Kaart archeologie). Een laarpodzol duidt op de aanwezigheid van een cultuurdek (esdek) van 30 tot 50 cm dikte.

De aanwezigheid van podzolgronden duidt op een goede ontwatering van het dekzand. Dit type bodem was in de prehistorie (met name de steentijd) zeer geschikt voor bewoning. Ten gevolge van zeespiegelstijging stagneerde de waterafvoer en vernatte het gebied geleidelijk. Vanaf de bronstijd nam de veengroei hierdoor meer en meer toe. Uiteindelijk raakten ook hogere delen van het landschap overgroeid met veen. Hierdoor werd bewoning in de omgeving van het plangebied bemoeilijkt en langzamerhand zelfs onmogelijk. In de loop van de middeleeuwen werd begonnen met de ontginning van het veen en werd het gebied opnieuw bewoond. Het plangebied maakt deel uit van de middeleeuwse ontginningskern van Noordwijk. Het perceel ligt naast de middeleeuwse kerk en wordt slechts door de Noorderweg van het kerkterrein gescheiden.

Op het kadastrale minuutplan (gemeente Marum, sectie G, blad 4) uit het begin van de 19^e eeuw is het plangebied onbebouwd en grotendeels in gebruik als bouwland (watwaswaar.nl; zie bijlage: Kadastrale minuut). Ook op de Bonnekaart uit het begin van de 20^e eeuw is het perceel nog onbebouwd. In de 20^e eeuw maakt het plangebied deel uit van een erf (of mogelijk twee erven).

Het plangebied grenst aan een archeologisch waardevol terrein (AMK-terrein). Dit AMK-terrein betreft de middeleeuwse kern van Noordwijk zoals weergegeven op de militaire topografische kaart uit 1854 (zie bijlagen: Kaart archeologie & Uitgebreide Rapportage Monumenten). Rond Noordwijk komen enkele archeologische waarnemingen voor: een hamerbijl zonder nadere datering (nummer 238515), een vindplaats van mesolithische en neolithische vuursteenartefacten en middeleeuws aardewerk (nummer 48148) en een koperen Romeinse munt geslagen tussen 330-335 na Chr. (nummer 300447).

Overweging en advies

Het plangebied ligt op de es van Noordwijk en grenst aan AMK-terrein 15234, de middeleeuwse kern van Noordwijk. Bovendien ligt het plangebied naast de middeleeuwse kerk. In het plangebied dient dan ook rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van resten uit de middeleeuwen. Onder het cultuurdek bestaat eveneens kans om resten uit de steentijd aan te treffen. De bovengrond in het plangebied zal waarschijnlijk verstoord zijn doordat het deel uit heeft gemaakt van een erf. Eventueel aanwezige dieper ingegraven archeologische resten kunnen echter goed bewaard zijn gebleven.

Geadviseerd wordt om in het plangebied een oppervlaktekartering en een archeologisch booronderzoek uit te laten voeren voorafgaand aan de bodemingrepen. Dit booronderzoek dient te bestaan uit 3 gutsboringen (gutsboor met een doorsnede van 3 cm) en 3 megaboringen en moet zich richten op het mogelijke voorkomen van grondsporen en archeologische indicatoren in en onder het esdek. Een verstoorde podzolbodemplak onder het esdek kan wijzen op middeleeuwse bewoningsresten.

Bijlagen:

- Uitsnede fysisch geografische kaart;
- Kaart archeologie Oosterweg 1 te Noordwijk;
- Uitgebreide Rapportage Monumenten;
- Kadastrale minuut;
- Projectie van de huidige topografie op de Bonnekaart.

Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten

Actueel Hoogtebestand Nederland (www.ahn.nl)

Archeologische Monumentenkaart

ARCHIS (archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed)

Cultuurhistorische Waardenkaart Groningen. Provincie Groningen 2004.

Grote Historische topografische Atlas Groningen ± 1900 – 1930, schaal 1: 25000. Uitgeverij Nieuwland, 2006. Tilburg.

Grote Historische Atlas van Nederland, 1: 50000. Deel 2: Noord-Nederland 1851 – 1855. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. Groningen.

Luchtfoto's Google Earth.

Minuutplans uit het begin van de negentiende eeuw (www.watwaswaar.nl)

Schroor, M. 1996. *De Atlas der Provinciëlanden van Groningen (1722-1736)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M. 1997. *De Atlas der Stadslanden van Groningen (1724-1729)*. REGIO-Projekt Uitgevers / Rijksarchief Groningen.

Schroor, M & J. Meijering, 2007. *Golden Raand, Landschappen van Groningen*. In Boekvorm Uitgevers, Assen.

Snijders, F.L., 1985. *Fysische geografie in de provincie Groningen*. Milieu- en landschapsonderzoek Provinciaal Planologische Dienst. Groningen.

Stiboka, 1985. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1: 50.000*. Stiboka, Wageningen (Toelichting gepubliceerd in 1986; kaartopname door A.E. Clingeborg et al.).

Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. *De atlas van Huguenin; militair-topografische kaarten van Noord-Nederland, 1819-1829*. Historische inleiding en samenstelling door H.J. Versfelt en M. Schroor. Heveskes Uitgevers/Drentse Historische Vereniging, Groningen/Veendam.

Archeologische periodes

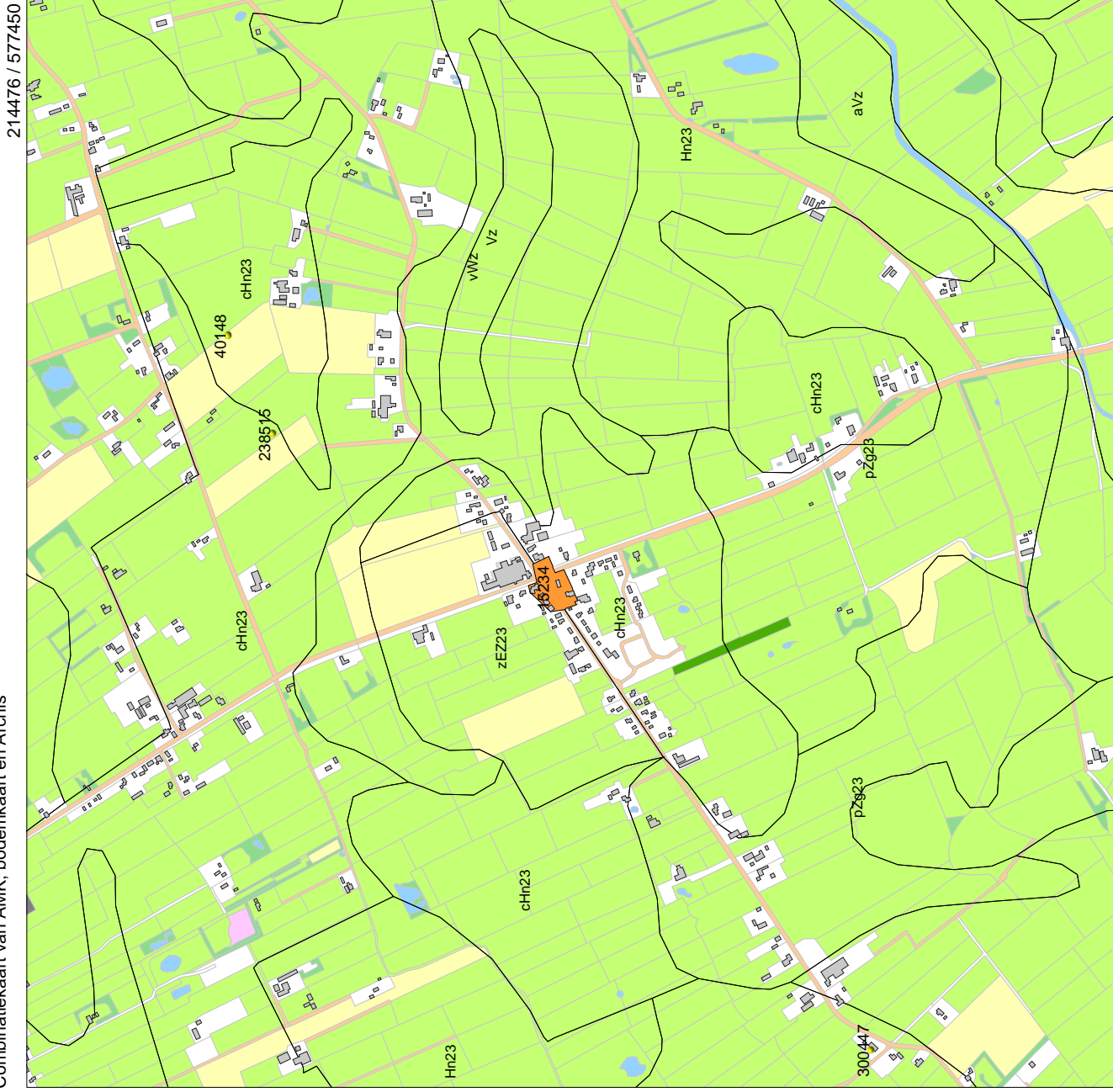
paleolithicum	tot 8800 v.Chr.
paleolithicum vroeg	tot 300000 C14
paleolithicum midden	300000 – 35000 C14
paleolithicum laat	35000 C14 - 8800 v.Chr.
paleolithicum laat A	35000 - 18000 C14
paleolithicum laat B	18000 C14 -8800 v.Chr.
mesolithicum	8800 - 4900 v.Chr.
mesolithicum vroeg	8800 - 7100 v.Chr.
mesolithicum midden	7100 - 6450 v.Chr.
mesolithicum laat	6450 -4900 v.Chr.
neolithicum	5300 - 2000 v.Chr.
neolithicum vroeg	5300 - 4200 v.Chr.
neolithicum vroeg A	5300 - 4900 v.Chr.
neolithicum vroeg B	4900 - 4200 v.Chr.
neolithicum midden	4200 - 2850 v.Chr.
neolithicum midden A	4200 - 3400 v.Chr.
neolithicum midden B	3400 - 2850 v.Chr.
neolithicum laat	2850 - 2000 v.Chr.
neolithicum laat A	2850 - 2450 v.Chr.
neolithicum laat B	2450 - 2000 v.Chr.
bronstijd	2000 - 800 v.Chr.
bronstijd vroeg	2000 - 1800 v.Chr.
bronstijd midden	1800 - 1100 v.Chr.
bronstijd midden A	1800 - 1500 v.Chr.
bronstijd midden B	1500 - 1100 v.Chr.
bronstijd laat	1100 - 800 v.Chr.
ijzertijd	800 - 12 v.Chr.
ijzertijd vroeg	800 - 500 v.Chr.
ijzertijd midden	500 - 250 v.Chr.
ijzertijd laat	250 - 12 v.Chr.
Romeinse tijd	12 v.Chr. - 450 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg	12 v.Chr. - 70 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg A	12 v.Chr. - 25 n.Chr.
Romeinse tijd vroeg B	25 - 70 n.Chr.
Romeinse tijd midden	70 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd midden A	70 - 150 n.Chr.
Romeinse tijd midden B	150 - 270 n.Chr.
Romeinse tijd laat	270 - 450 n.Chr.
Romeinse tijd laat A	270 - 350 n.Chr.
Romeinse tijd laat B	350 - 450 n.Chr.
middeleeuwen	450 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen vroeg	450 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen vroeg A	450 - 525 n.Chr.
middeleeuwen vroeg B	525 - 725 n.Chr.
middeleeuwen vroeg C	725 - 900 n.Chr.
middeleeuwen vroeg D	900 - 1050 n.Chr.
middeleeuwen laat	1050 - 1500 n.Chr.
middeleeuwen laat A	1050 - 1250 n.Chr.
middeleeuwen laat B	1250 - 1500 n.Chr.
nieuwe tijd	1500 – heden
nieuwe tijd A	1500 - 1650 n.Chr.
nieuwe tijd B	1650 - 1850 n.Chr.
nieuwe tijd C	1850 – heden

Kaart archeologie plangebied Oosterweg 1 te Noordwijk

Combinatiekaart van AMK, bodemkaart en Archis

26-01-2010

214476 / 577450

212035 / 575009

Legenda

- WAARNEMINGEN
- HUIZEN
- MONUMENTEN
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd
- BODEM (C)Alterra
- TOP10 ((C)TDN)
- bebouwd gebied
- doorgaande wegen
- bos
- bouwland
- weiland
- boomgaard/kwekerij
- heide
- zand
- begraafplaats
- water
- overig bodemgebruik

0 500 m

Archis2

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Uitgebreide Rapportage Monumenten

Monumentnr: 15234 **Oppervlakte:** 8.032 m2
CMA-nr: 06H - 046
Status: Terrein van hoge archeologische waarde
Toponiem: NOORDWIJK-DORP
Plaats: Noordwijk
Gemeente: Marum
Provincie: Groningen
Coördinaten: 213162 / 576271
Terreinbeheerder: Niet van toepassing

Complexen

<u>Complextype</u>	<u>Beginndatering</u>	<u>Einddatering</u>
Stad	Middeleeuwen laat	Nieuwe tijd C

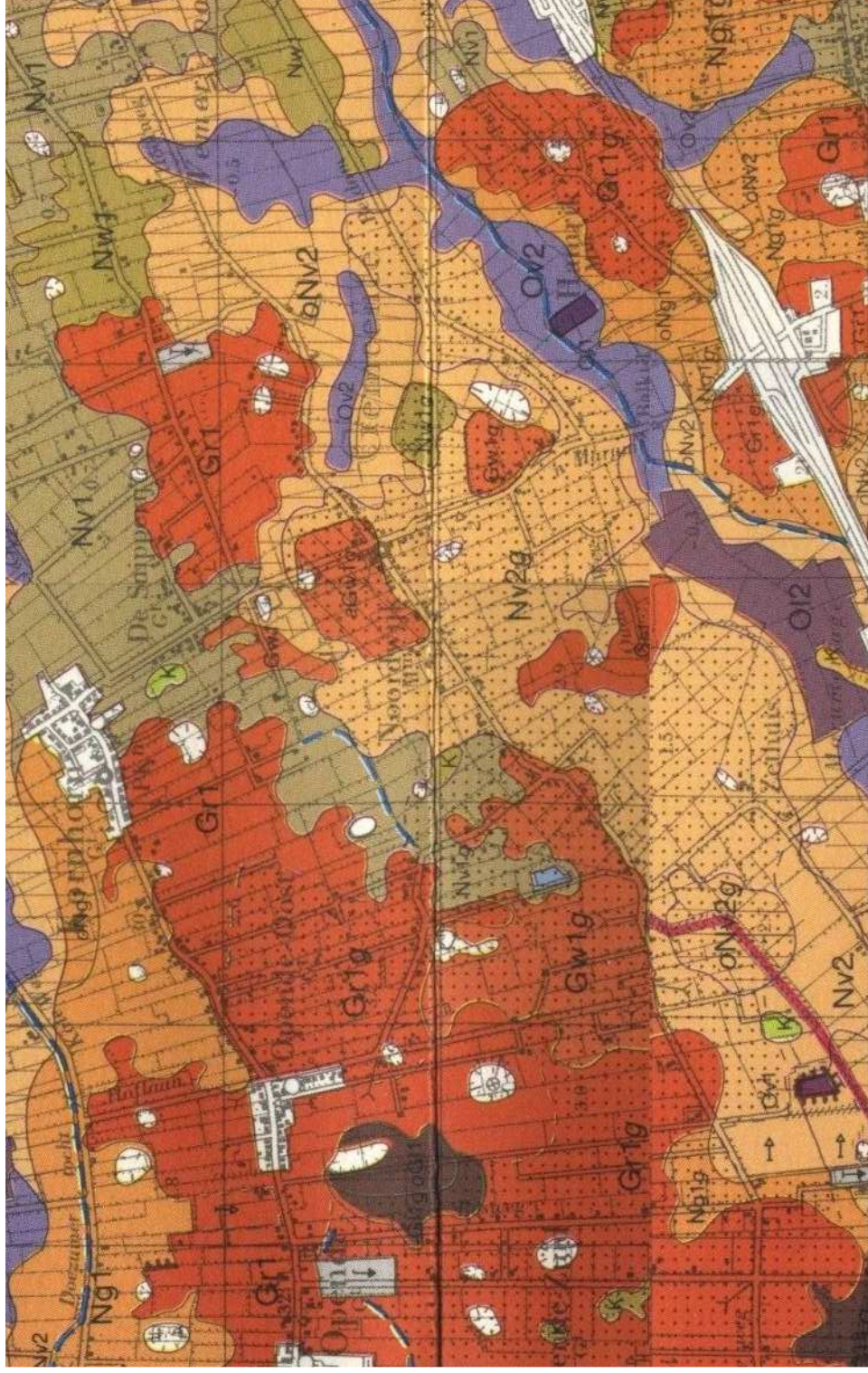
Beschrijving

Het betreft Noordwijk (Gron.), zoals weergegeven op de topografische militaire kaart van 1853. Het dorp ligt op een "eiland" van zwarte enkeerdgrond (veengebied met zandruggen). Van der Aa heeft (ca. 1845) het dorp lyrisch maar ook informatief beschreven.

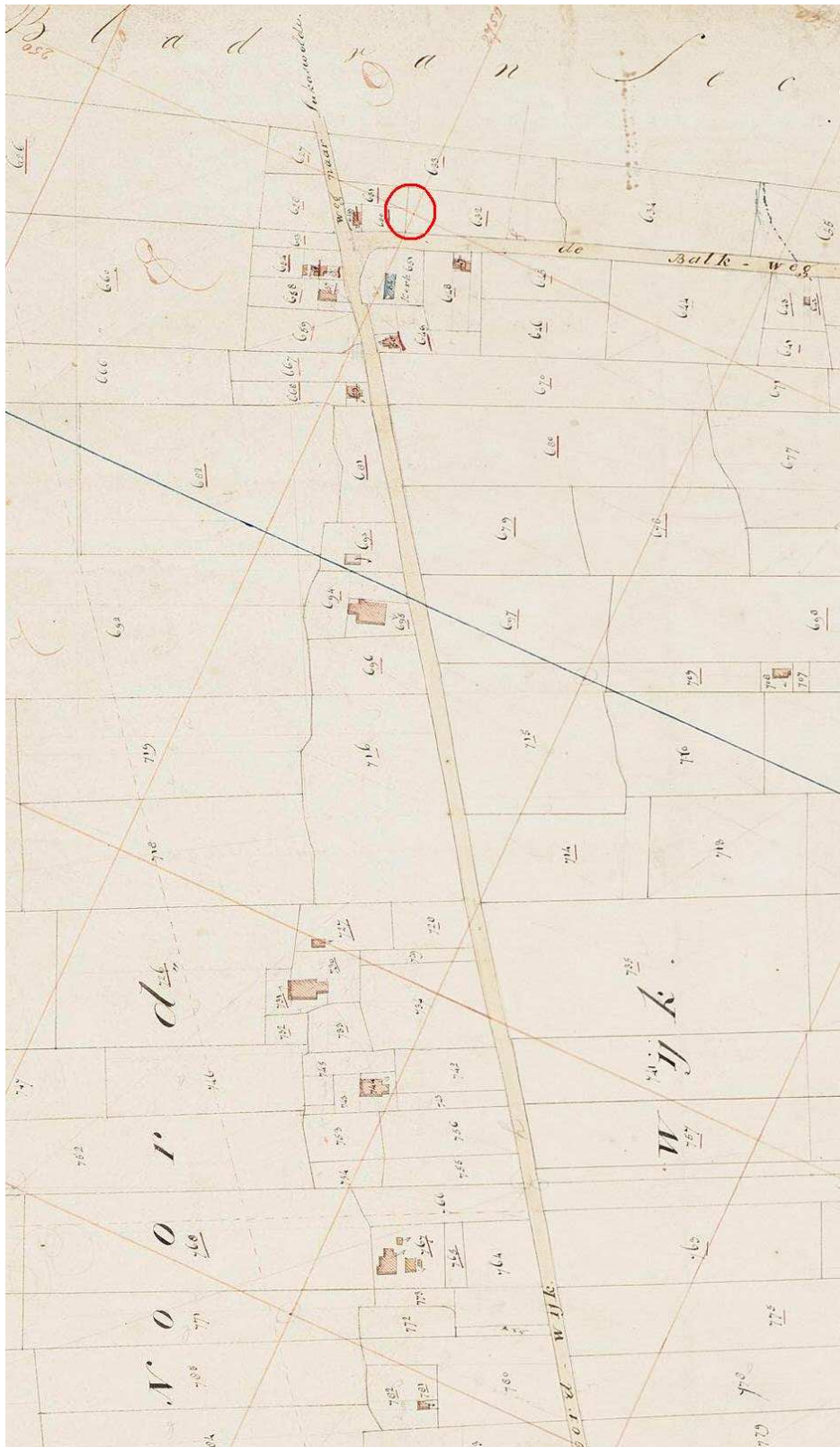
Literatuur

A.J. VAN DER AA 1846 , in: Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden

Uitsnede fysisch geografische kaart Noordwijk en omgeving

Kadastrale minuut plangebied Oosterweg 1 te Noordwijk
Het plangebied is omcirkeld

Projectie van de huidige situatie op de Bonnekaart: plangebied Oosterweg 1 te Noordwijk

